

ZHRNUTIE — PREHLAD č. 8

Užívanie drog, znížená schopnosť vedenia motorového vozidla a dopravné nehody

---

Tento prehľad literatúry predstavuje komplexnú správu o vzťahu medzi užívaním drog, zníženou schopnosťou viesť motorové vozidlo a dopravnými nehodami. Zaoberá sa metodickými otázkami, predstavuje výsledky prieskumov prevalencie drog medzi vodičmi a poskytuje prehľad zistení významných medzinárodných epidemiologických prieskumov uverejnených od roku 1999. V správe sú zhrnuté dôkazy z experimentálnych štúdií a štúdií, ktoré boli realizované v teréne o vzťahu medzi užívaním drog, zníženou schopnosťou viesť motorové vozidlo a dopravnými nehodami.

Výskum v tejto oblasti sa môže vo všeobecnosti rozdeliť na experimentálne a epidemiologické štúdie. Každý prístup má svoje vlastné výhody i nevýhody.

- Experimentálne štúdie sa môžu vykonávať v laboratóriu, na simulátoroch vedenia motorového vozidla, alebo na verejných cestách a droga sa podáva dobrovoľníkom v odmeraných dávkach. Ich výsledkom môže byť výklad na základe jednej príčiny, môžu však identifikovať len potenciálne riziká. Výsledky môžu mať v niektorých prípadoch len obmedzenú hodnotu z dôvodu použitia nereálnych dávok alebo z dôvodu rozličných predchádzajúcich skúseností dobrovoľníkov s užívaním drog alebo rozdielov v individuálnych vlastnostiach jednotlivých dobrovoľníkov.
- Epidemiologické štúdie skúmajú prevalenciu drog v rôznych skupinách obyvateľstva. Tieto štúdie zahŕňajú prieskumy pri cestných kontrolách, štúdie hodnotiace prevalenciu drog v podskupine vodičov, štúdie hodnotenia rizika vzniku nehôd, analýzy zodpovednosti, prieskumy medzi širokou verejnosťou a farmaceuticko-epidemiologické štúdie. Epidemiologický výskum je však obmedzený, pretože môže existovať veľa rizikových faktorov spojených s užívaním drog, ktoré nevyplývajú zo zistení štúdií. Ďalšou nevýhodou epidemiologického výskumu je, že nie je schopný odlíšiť relevantný rizikový faktor od ostatných faktorov, ktoré môžu s relevantným rizikovým faktorom veľmi úzko súvisieť. Výsledky jednotlivých štúdií nemusia byť porovnateľné z rôznych príčin, ako sú napríklad rozdiely v počte testovaných obyvateľov alebo v počte odobratých vzoriek.

Výsledky experimentálnych štúdií naznačujú, že na schopnosť viesť motorové vozidlo môže mať vplyv niekoľko nezákonných drog. Niektoré drogy, ale nie všetky, majú účinky, ktoré závisia od veľkosti dávky.

- Kanabis môže zhoršiť niektoré kognitívne a psychomotorické schopnosti, ktoré sú potrebné pri vedení motorového vozidla,
- MDMA (extáza) vykazuje tak negatívne, ako aj pozitívne účinky na schopnosť viesť motorové vozidlo.
- V rámci štúdií skúmajúcich účinky kombinácie alkoholu a nezákonných drog sa zistilo, že v takých prípadoch niektoré nezákonné drogy (napríklad kanabis) môžu spôsobiť dodatočné synergické zníženie pozornosti, zatiaľ čo iné (napríklad kokaín) môžu toto zníženie pozornosti čiastočne zlepšiť. MDMA môže zmierniť niektoré, ale nie všetky škodlivé účinky alkoholu, zatiaľ čo ostatné negatívne účinky alkoholu môže ešte zhoršiť.
- Dlhotrvajúce užívanie akejkoľvek nezákonnej drogy je spojené s určitým zhoršením kognitívnych a/alebo psychomotorických schopností a môže viesť ku zníženiu pozornosti pri vedení motorového vozidla, dokonca aj v prípade, ak osoba už nie je pod vplyvom drog.

Výsledky experimentálnych štúdií poukazujú aj na zjavné zníženie pozornosti pri niektorých liekoch.

- Benzodiazepíny majú vo všeobecnosti nepriaznivé účinky na schopnosť viesť motorové vozidlo, ale niektoré druhy (či už s dlhodobým, strednodobým alebo krátkodobým účinkom) spôsobujú vážne zhoršenie pozornosti, zatiaľ čo u iných je nepravdepodobné, že by mali oneskorené účinky počas nasledujúceho dňa.
- Antihistaminiká prvej generácie majú vo všeobecnosti silnejšie sedatívne účinky ako antihistaminiká druhej generácie, aj keď v oboch skupinách existujú výnimky.
- Tricyklické antidepresíva vykazujú výraznejšie zníženie pozornosti ako novšie druhy, hoci sa výsledky experimentálnych testov po použití selektívnych inhibítorov serotonínovej reabsorpcie druhej generácie nie vždy zhodujú.

V každej terapeutickej triede sa vyskytujú niektoré látky, ktoré sú sprevádzané malým alebo žiadnym zhoršením pozornosti. Tieto lieky by sa mali prednostne predpisovať osobám, ktoré majú v úmysle viesť motorové vozidlo.

Epidemiologické štúdie potvrdili mnohé zistenia experimentálnych štúdií. Približne 1 % až 2 % vodičov, ktorí boli zastavení pri prieskumoch pri cestných kontrolách, mali až na niekoľko výnimiek, pozitívne výsledky testov na prítomnosť drog v slinách.

- Vedenie motorového vozidla pod vplyvom kombinácie alkoholu a drog nie je neobvyklé.
- V rámci štúdií hodnotiacich prevalenciu drog, liekov a/alebo alkoholu u vodičov, ktorí boli účastníkmi dopravných nehôd (či už so smrteľnými následkami alebo bez smrteľných následkov) sa zistilo, že prevalencia alkoholu prevláda nad akoukoľvek inou psychotropnou látkou, ale zistila sa často aj prítomnosť drog, častejšie ako u vodičov všeobecne.
- Z analyzovaných drog hneď po alkohole mal najvyššiu prevalenciu kanabis, hoci keď sa vzorky analyzovali na prítomnosť benzodiazepínov, niekedy bola ich prevalencia vyššia ako prevalencia kanabisu.
- Na základe štatistického zhrnutia, zvýšené riziko nehôd a/alebo zvýšené riziko zodpovednosti za spôsobenie nehody bolo zistené pri kanabise, benzodiazepínoch, amfetamínoch, heroíne a kokaíne a mnohé z týchto rizík sa ešte zvyšujú v prípade kombinácie drog s inými psychotropnými látkami ako je napríklad alkohol.

Na získanie dobrého odhadu vplyvu určitých drog na schopnosť viesť motorové vozidlo a na zvýšenie rizika nehôd by sa výsledky epidemiologických a experimentálnych štúdií mali zlúčiť. Na účely získania kompatibilnejších metodík navrhol v rokoch 2006 – 2007 výbor medzinárodných expertov vrátane zástupcov EMCDDA a NIDA usmernia pre ďalší výskum drog a vedenia motorového vozidla. Tieto usmernenia sa uplatnili v rámci rozsiahleho projektu DRUID, ktorý je financovaný z finančných prostriedkov EÚ a v rámci ktorého sa v niekoľkých európskych krajinách uskutočnia referenčné štúdie vplyvu alkoholu, nezákonných drog a liekov na schopnosť viesť motorové vozidlo, ďalej sa pripraví analýza prevalence alkoholu a ostatných psychotropných látok u vodičov, ktorí boli účastníkmi nehôd i u vodičov všeobecne a nakoniec sa vypočítajú analytické a rizikové prahové hodnoty pre niektoré nezákonné drogy a lieky. Projekt DRUID sa skončí v roku 2010.

Publikácia *Drug use, impaired driving and traffic accidents* — EMCDDA Insights No 8 (*Užívanie drog, znížená schopnosť vedenia motorového vozidla a dopravné nehody* — EMCDDA Prehľad č. 8) je k dispozícii (v angličtine) v tlačenej verzii (cena 24 EUR) alebo je možné si ju prevziať (bezplatne) ako PDF súbor z internetovej stránky EMCDDA (<http://www.emcdda.europa.eu/publications/insights/driving>).